

KIRJALLINEN KYSYMYS 980/2012 vp

Rahankeräyslain päivittäminen

Eduskunnan puhemiehelle

Sisäasiainministeriö on lokakuussa asettanut lainsäädäntöhankkeen valmistelevaan rahankeräyslain muuttamista. Sen on tarkoitus laatia ehdotukset yleishyödyllisyys-termin selkeyttämisestä, Suomen valtionkirkkojen rahankeräysoikeuden toteuttamisesta sekä rahankeräyksen toimeenpanoajan pidentämisestä.

Lain valmistelussa ovat avoimen lähdekoodin kehittäjät jääneet vähälle huomiolle. He kuitenkin ovat modernin tietoyhteiskunnan kannalta olennainen kohderyhmä, joiden toimintamahdollisuuksia nykyinen rahankeräyslaki rajoittaa. Verkkopohjaiseen toimintakulttuuriin kuuluu, että asialle vihkiytyneet yksilöt kehittävät avoimia koodeja itsenäisesti. Monet lahjoittajat haluaisivat tukea tällaista yleishyödyllistä toimintaa, mutta nykyisen lainsäädännön nojalla yksityishenkilö ei voi lahjoituksia toiminnalleen kerätä. Vastaava yksityinen rahankeräys on kuitenkin mahdollista mm. Ruotsissa ja Tanskassa.

Internet-aikakausi on tuonut tullessaan merkittäviä muutoksia yleishyödylliseen toimintaan. Projekteja toteutetaan yhä enemmän itseohjautuvissa, löyhissä rakenteissa sen sijaan, että toimintaa ohjaisi jokin kiinteä järjestö. Rahankeräyslain edellyttämä lupamenettely on hidas eikä vastaa nykykulttuurille tyypillisten, spontaanisti syntyvien projektien tarpeisiin. Lainsäädäntöhankkeessa tulisikin kiinnittää huomiota lupamenettelybyrokratian tarkoituksenmukaisuuteen ja

selvittää edellytykset siirtä lupamenettelystä ilmoitusmenettelyyn.

Rahankeräyslakia uudistettaessa on pohdittava myös joukkorahoituksen mahdollisuuksia. Suomessa joukkorahoitusmallin hyödyntämistä hidastaa kiistely siitä, mikä on vastikkeellista ennakkomyyntiä ja mikä puolestaan vastikkeetonta, luvanvaraista rahankeräystä. Etenkin kulttuuri- ja taidehankkeissa vastikkeet voivat olla hankalasti määriteltävissä ja mitattavissa. Silti ne voivat olla lahjoittajalle merkityksellisiä tuotteita, kokemuksia tai palveluita.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Sisäasiainministeriön kaavailemaa lainsäädäntöhanketta silmällä pitäen kysyn, miten lain valmistelussa on huomioitu verkon itseohjautuvien rakenteiden mukanaan tuomat muutokset ja tarpeet,

miten aiotaan taata yksilöiden ja erilaisien yhteisöjen edellytykset kerätä rahaa yleishyödylliseen toimintaan kohtuullisella byrokratialla ja

miten rahankeräyslain valmistelussa huomioidaan joukkorahoitusmallit?

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 2012

Anna Kontula /vas

Versio 2.0

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Anna Kontulan /vas näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 980/2012 vp:

Sisäasiainministeriön kaavailemaa lainsäädäntöhanketta silmällä pitäen kysyn, miten lain valmistelussa on huomioitu verkon itseohjautuvien rakenteiden mukanaan tuomat muutokset ja tarpeet,

miten aiotaan taata yksilöiden ja erilaisien yhteisöjen edellytykset kerätä rahaa yleishyödylliseen toimintaan kohtuullisella byrokratialla ja

miten rahankeräyslain valmistelussa huomioidaan joukkorahoitusmallit?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Suomalaisen rahankeräyslainsäädännön tavoitteena on mahdollistaa yleishyödyllisen kansalaisjärjestötoiminnan rahoittaminen sekä ehkäistä väärinkäytöksiä ja torjua tähän mahdollisesti liittyvää rikollisuutta. Rahankeräykset ovat valvottua toimintaa, joita voidaan toimeenpanna vain viranomaisen antamalla luvalla. Rahankeräysluvan voivat eräin rahankeräyslaissa (255/2006) mainituin poikkeuksin saada ainoastaan Suomessa rekisteröidyt yhteisöt ja säätiöt, joilla on yksinomaan yleishyödyllinen tarkoitus.

Yleishyödyllisellä vapaalla kansalaistoiminnalla on yhteiskunnallisesti suuri merkitys. Rahankeräykset ovat kansalaisjärjestöille erittäin tärkeä varainhankinnan muoto, ja rahankeräyksien yleishyödyllisellä tarkoituksella on kansalaisjärjestöjen vahva tuki. Kansalaisjärjestöjen

rahankeräysoikeutta on viimeksi laajapohjaisesti selvitetty edellisellä hallituskaudella. Oikeusministeriön selvityksessä järjestöjen taloudellisista toimintaedellytyksistä (oikeusministeriön julkaisu 2/2011) käsitellään yleishyödyllisten yhdistysten rahankeräystä. Myös tässä selvityksessä lähdetään siitä, että keräykset tulisi jatkossakin säilyttää rekisteröityjen yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankintamuotona.

Myös pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa todetaan yleishyödyllisten kansalaisjärjestöjen tärkeys suomalaiselle demokratialle ja ihmisten hyvinvoinnille. Hallituksen ohjelmaan sisältyy lisäksi kirjaus kansalaisjärjestöjen varainhankinnan selkeyttämisestä. Rahankeräyslain muuttamista koskevan lainsäädäntöhankkeen pyrkimyksenä on osaltaan toteuttaa hallituksen ohjelman kirjausta.

Suomalaisen rahankeräyksiä koskevan sääntelyn historiallisena taustana ja tarkoituksena on aina ollut se, että yleishyödylliset yhteisöt voivat kerätä rahaa yleishyödylliseksi katsottavaan toimintaan. Tämä pääperiaate heijastuu myös muussa lainsäädännössä. Esimerkiksi yleishyödylliseen tarkoitukseen kerätyt varat ovat verovapaata tuloa. Tästä syystä rahankeräyslakia säädetäessä on katsottu, että yksityinen henkilö ei voi saada rahankeräyslupaa. Juuri yleishyödylliseen toimintaan liittyvän tarkoituksen vuoksi rahankeräyslain tarkoituksena ei ole milloinkaan ollut varainhankinta kaupallisten etujen edistämiseksi.

Avoimien lähdekoodien kehittämisen perusteet ovat hyvin erilaisia, joista osa voi olla yleishyödyllisiä. Vaikka avoin lähdekoodi syntyi alun perin ei-kaupallisista lähtökohdista, avoimen lähdekoodin ohjelmistoja laaditaan nykyisin hyvin monenlaisiin tarkoituksiin. Työ- ja elinkeinoministeriön avoimen lähdekoodin oikeudelli-

sia riskejä koskevassa selvityksessä (työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 28/2010) todetaan, että avoin lähdekoodi on saanut jalansijaa myös yrityksissä ja monet suosituiksi nousseet avoimen lähdekoodin projektit on yhtiöitetty joko siten, että koodiin kuuluvat oikeudet on siirretty perustetulle yhtiölle tai vaihtoehtoisesti projektin oheen on syntynyt sitä tukevia palveluyrityksiä. Selvityksessä todetaan niin ikään, että on väärinkäsitys luulla, että avointa lähdekoodia käytettäisiin enää yksinomaan vapaaehtoisvoimin erilaisissa epämuodollisissa yhteisöissä.

Rahankeräyksessä on kyse vastikkeettomien rahalahjoitusten pyytämisestä. Tuotemyynti vastikkeellisena toimintana ei ole rahankeräystä riippumatta sen toimeenpanokeinoista tai -välineistä. Näin ollen sosiaalista mediaa tai joukkorahoitusta käyttäen tapahtuva tuotemyynti on rahankeräyslain näkökulmasta tarkasteltuna täysin sallittua, ja sitä säännellään mm. kuluttajansuojaja- ja sopimusoikeudellisin säännöksin, joiden valmisteluvastuu kuuluu oikeusministeriölle.

Sen sijaan silloin, jos sosiaalisessa mediassa tai muutoin hyödynnetään toimintamallia, jossa yleisöön vedotaan vastikkeettomien rahalahjoitusten saamiseksi, on toiminnassa kyse rahankeräyksestä, ja siinä tulee noudattaa rahankeräyslakia. Yksityishenkilö tai esimerkiksi yritys ei voi

joukkorahoituksella kerätä vastikkeettomia rahalahjoituksia, vaan tämä mahdollisuus on rahankeräyslaissa säädetty yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille ja lähtökohtaisesti vain asianmukaisen luvan nojalla. Rahankeräyslain säännöksillä halutaan turvata se, että lahjoittaja tietää, mihin tarkoitukseen hänen lahjoittamansa raha käytetään ja kuinka suuri osa lahjoituksesta päätyy ilmoitettuun keräystarkoitukseen. Tämä on mahdollista vain, jos toiminta on riittävän valvonnan alaista, mikä toteutuu toiminnan luvanvaraisuutena.

Sisäasiainministeriön asettaman lainsäädäntö-hankkeen tavoitteena ei ole muuttaa suomalaisen rahankeräyslainsäädännön edellä mainittuja perusteita vapaan yleishyödyllisen kansalaisjärjestötoiminnan rahoittamisessa sekä epärehellisen toiminnan estämisessä. Ennen varsinaisen säädösvalmistelutyön aloittamista sisäasiainministeriö järjestää kuulemis- ja keskustelutilaisuuden 16 päivänä tammikuuta 2013, jonka tavoitteena on kuulla, ideoida ja keskustella eri intressitahojen kanssa rahankeräyslain muutostarpeista. Kuulemistilaisuuden järjestämisen yhtenä tarkoituksena on saattaa sisäasiainministeriön tietoon erilaisten yhteisöjen näkemykset ja tarpeet rahankeräyslain selkeyttämiseksi.

Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 2012

Sisäasiainministeri Päivi Räsänen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 980/2012 rd undertecknat av riksdagsledamot Anna Kontula /vänst:

Med tanke på det lagstiftningsprojekt som inrikesministeriet planerar frågar jag hur man i lagberedningen har beaktat de ändringar och behov som självstyrande strukturer på nätet för med sig,

hur tänker man garantera förutsättningarna för individer och olika sammanslutningar att samla in pengar för allmännyttig verksamhet med en rimlig byråkrati och

hur beaktas modeller för kollektiv finansiering i beredningen av lagen om penninginsamlingar?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Syftet med den finländska lagstiftningen om penninginsamlingar är att möjliggöra penninginsamlingar för finansiering av allmännyttig medborgarverksamhet och förhindra oredlig verksamhet i samband med penninginsamlingar. Penninginsamlingar är övervakad verksamhet som får anordnas endast med tillstånd av en myndighet. Tillstånd till penninginsamling kan med de undantag som nämns i lagen om penninginsamlingar (255/2006) beviljas endast sammanslutningar och stiftelser som är registrerade i Finland och har ett uteslutande allmännyttigt syfte.

Den allmännyttiga fria medborgarverksamheten är av stor betydelse för samhället. Penningin-

samlingarna är en mycket viktig form av medelsanskaffning för medborgarorganisationerna och penninginsamlingar för allmännyttiga ändamål har ett starkt stöd från medborgarorganisationernas sida. En övergripande utredning av medborgarorganisationernas rätt att samla in medel genomfördes senast under den föregående regeringsperioden. I justitieministeriets utredning om organisationers ekonomiska verksamhetsförutsättningar (justitieministeriets publikation 2/2011) behandlas penninginsamlingar till allmännyttiga organisationer. Också i denna utredning utgår man ifrån att insamlingarna även i fortsättningen ska hållas kvar som en form av medelsanskaffning till registrerade allmännyttiga organisationer.

Även i regeringsprogrammet för statsminister Jyrki Katainens regering konstateras att de allmännyttiga medborgarorganisationerna har stor betydelse för den finländska demokratin och människornas välfärd. Regeringsprogrammet innehåller dessutom en skrivning om att det ska skapas klarhet i medborgarorganisationernas medelsanskaffning. Målet i lagstiftningsprojektet för en ändring av lagen om penninginsamlingar är att förverkliga skrivningen i regeringens program.

I Finland har den historiska bakgrunden till och syftet med regleringen av penninginsamlingar alltid varit att allmännyttiga samfund kan samla in medel för ändamål som kan anses vara allmännyttiga. Denna huvudprincip avspeglas även i annan lagstiftning. Medel som samlats in t.ex. för allmännyttiga ändamål är skattefri inkomst. Av denna orsak ansågs det i samband med att lagen om penninginsamlingar stiftades att en privatperson inte kan få tillstånd till penninginsam-

ling. Syftet med lagen om penninginsamlingar har just på grund av att ändamålet ska anknyta till allmännyttig verksamhet aldrig varit att skaffa medel för att främja kommersiella intressen.

Grunderna för utvecklandet av öppna källkoder är mycket olika och en del av dem kan vara allmännyttiga. Även om det ursprungliga syftet med öppna källkoder var icke-kommersiellt, utarbetas programvara för öppen källkod numera för väldigt många olika slags syften. I arbets- och näringsministeriets utredning om de juridiska riskerna med öppen källkod (arbets- och näringsministeriets publikationer 28/2010) konstateras att den öppna källkoden har fått fotfäste också i företagen och att många projekt för öppen källkod som blivit populära har bolagiserats antingen så att rättigheterna till koden har överförts till det grundade bolaget eller alternativt att serviceföretag som stöder den har uppstått vid sidan om projektet. I utredningen konstateras likaså att det är en missuppfattning att tro att öppen källkod enbart används av frivilliga krafter i olika informella gemenskaper.

Vid penninginsamling är det fråga om att begära penninggåvor utan vederlag. Försäljning av en produkt mot vederlag är inte penninginsamling, oberoende av på vilka sätt eller med vilka hjälpmedel den genomförs. På grundval av lagen om penninginsamlingar är försäljning av en produkt via sociala medier eller genom kollektiv finansiering således helt tillåten och regleras genom bl.a. bestämmelserna om konsumentskydd och avtalsrätt vilka justitieministeriet har beredningsansvaret för.

Om man i sociala medier eller på annat sätt tillämpar en handlingsmodell där man vädjar till allmänheten för att få penninggåvor utan vederlag, är det däremot fråga om penninginsamling och då ska lagen om penninginsamlingar följas. En privatperson eller till exempel ett företag kan inte genom kollektiv finansiering samla in penninggåvor utan vederlag, utan denna möjlighet föreskrivs i lagen om penninginsamlingar för allmännyttiga sammanslutningar och stiftelser och i princip endast med behörigt tillstånd. Genom bestämmelserna i lagen om penninginsamlingar vill man säkerställa att gåvogivaren vet till vilket ändamål pengarna som han eller hon har skänkt används och hur stor del av gåvan som slutligen går till det angivna insamlingsändamålet. Det här är möjligt endast i det fall att verksamheten är tillräckligt övervakad, vilket den är om det krävs tillstånd för verksamheten.

Syftet med det lagstiftningsprojekt som inrikesministeriet tillsatt är inte att ändra ovan nämnda grunder för den finländska lagstiftningen om penninginsamlingar när det handlar om att finansiera fria allmännyttiga medborgarorganisationers verksamhet och förhindra oärlig verksamhet. Innan det egentliga lagberedningsarbetet inleds ordnar inrikesministeriet den 16 januari 2013 ett diskussionsmöte för att höra, utveckla och diskutera ändringsbehoven i lagen om penninginsamlingar med olika intressenter. Ett syfte med diskussionsmötet är att inrikesministeriet ska få ta del av olika sammanslutningars synpunkter och behov för att lagen om penninginsamlingar ska kunna göras klarare.

Helsingfors den 21 december 2012

Inrikesminister Päivi Räsänen